

in peccato veniam, et in confessione martyrum. Sed haec pater ille tuus artifex humanarum mortuum docuit, vincere sine contumacia, jugulare sine gladio, persecuti sine infamia, odire sine suspicione, mentiri sine intelligentia, profiteri sine fide, blandiri sine bonitate; agere quod velis, ne manifestare qua velis.³

*Sexto, Constantius miris artibus et fraudibus
orthodoxos pervertere satagabat. Eius eas perse-
quente S. Hilarius: « Vester ovis tue lupo
rapax, cernimus. Auro reipublicam Sanctum Dei
honoras, osculo sacerdotis excipis, quo et Christus
est proditus: caput benedictioni submittitis,
ut fidem eales; convivio dignaris, ex quo Iudas
ad proditionem egressus est: censum capitum
remititis, quem Christus, ne scandalo esset, ex-
solvit: vexigilia Cesari donat, ut ad negotia
Christianos invites; qua tua sun relaxas,
ut que Dei sunt, amittantur. Hec tua falsa ovis
indumenta sunt. »*

Denique Constantio ademptum est imperium cum vita, dum ipse admexit divinitatem Christo Dei Filio, idque a Iuliano Apostola, quem ipse quasi cognatum, consortem et haeredem imperii designarat, Cesaremque crearat. Quocirca moriens Constantius de tribus indoluit, ait S. Gregorius Nazianzenus, oratione *De Laudibus S. Athanasii*: « Unum, quod generi suo necem attulisset (nam initio imperii nonnullos sanguine junctos occidit); alterum, quod Julianum Apostolam Imperatorem (creando eum Cesarem) nominasset; tertium, quod novis fidei dogmatibus studiisset, simul que cum his vocibus e vita discessit. » Hoc et plene faciet quoque Antichristus.

Tertio, Constantium; *Decimum* et Diocletianum, exteriores persecutores superavit Julianus Apostolus, ideoque præ illis omnibus fuit typus et precursor Antichristi. Eius ergo persecutio fuit abscessima, multis de causis. Nam *primo*, Julianus magos alebat, eorumque artibus magis utebatur, ac nuntios habuit demones, quos stultus S. Publius monachus, ut patet ex ejus vita. *Secundo*, desertoribus et apostatis honores tributabat, suis blanditiis fidles ad apostasiam et idolatriam sollicitabat. Ibi blanditus est Gregorio Nazianzeno, ornando prefectura ejus fratrem Cæsarium; sed refutavit huc Gregorius, iussitque Cassarius ut prefecturam Juliano resigaret. *Tertio*, pietatem simulabat; hinc parabat ædificare monasteria et virginum cenobia, ad domos hospitiales, at Nazianzenus, oratione in *Julianum*. *Quarto*, «Christianos liberas literas doceri ac discere vellit», inquit S. Augustinus, lib. XVIII *De Civitate*, cap. LII, ut scilicet eos armis sapientie privaret, quibus suam fidem propagabantur. *Rursum*, ut Christianos vocaret in odium et contemptum, vocabat eos Galileos, et ut ab omnibus in vocantur, publico edicto sanxit. *Quinto*, invidebat Christianis martyrium, ne habeatque eorum constantia in tormentis vincit et confundit.

grasset, ipseque in altero corpore esset Alexander, ut ex Soerte narrat Cardinalis Baronius, anno Christi 363, Berigie Julianus divinitus telo colesti percussus faterit, et tamen moriens divinos honores affectavit. Hinc et plura prestatib[us] quoque Antichristus, tantumque hosse omnes superabit, quantum corporis sup[er]rat umbram, vestis typum, exemplar imaginem.

Ex nos ergo capite colligas qualis futurus sit Antichristus, quae ejus doles et mores, scilicet **primo**, ex vers. 1, quod erit potissimum; beatum enim deinceps ejus cornua, id est, omnia regnum mundi, subjugabit. **Secundo**, vers. 2, quod erit sevis ut ursus, superbus ut leo, varius et valer ut pardus. **Tertio**, ibidem, quod diabolus ei tradet omnem suam potestatem, per eumque omnes et extremas suas vi ex exercet. **Quarto**, vers. 3, quod finget se resurgere a mortuis. Hinc **quinto**, vers. 4, quod adorabitur ab hominibus. **Sexto**, vers. 5, quod erit blasphemus in Deum, Ecclesiastis et Santos, quodque ut monachus regnabit tres annos cum dimidio. **Septimo**, vers. 7, quod bellabit contra Sanctos, eosque occidet. **Octavo**, ibidem, quod omnes omnino gentes sibi subiget, erique orbis totius monachus. **Nono**, vers. 10, quod tandem a Christo occidetur. **Decimo**, vers. 12, quod habebit sum procreosorem, pseudoprophetalem, qui suadet et cogit omnes adorare Antichristum. **Undecimo**, vers. 13, quod faciet fidei miracula, scilicet ut ignis de celo descendat, et imago Antichristi loquatur. **Duodecimo**, vers. 14, jubebit passim pingi Antichristi imaginem quasi resurgentis a morte. **Decimo tertio**, vers. 15, jubebit occidi omnes qui nolunt adorare imaginem Antichristi. **Decimo quarto**, vers. 16, cogit omnes gestara characterem aut nomem Antichristi in dextera manu, aut in fronte, statuque ut nemo sine eo quid emere aut vendere possit. **Decimo quinto**, vers. 18, quod nomen Antichristi suis litteris exprimet numerum 666.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

8. Joannes cap. xii, xiii, recensuit diram et acrem persecucionem Antichristi; jam ne fideles percellantur, recessit 114 milia, qui tunc Antichristo generose resistent, non tan lingua, quam vita. Nam in summa morum licentia quam dabit Antichristus, servabunt virginitatem: quoque eorum gloriam et palmas subjungit, quod nimur sibi empti de terra, quas primis D^es et Aq^uo, quod sequantur Agnum quocumque ierit, quod habeant nomen Dei et Agni in frontibus, quod sunt cithareis Dei, et cantent canthus novum. Secundo, vers. 6, transiit ad tres Angelorum voces, quarum primus edidit, ut homines timeant Deum, eo quod inslet ejus iudicium. Secundus, vers. 8, ecclias Babylonis casum et ruinam. Tertius, vers. 9 Antichristi, ascelis minatur gehennam. Tertio, vers. 13, audit et caelo vocem: Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Quarto, Angelus unius edidit Christo, ut falec deme^t at electos. Altus Angelus edidit alteri, ut vendemint botros, id est reprobus, eosque mittat in lacum irae Dei: tu cum ergo missi, ibidem quasi uero calceant, ita ut sanguis eorum exundet usque ad frenos equorum per 600 stadii. Omnia haec expectant, ut homines conveant a peccatis, nec cedant minis aut promissis Antichristi.

1. Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis. 2. Et audiui vocem de celo, tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruis magni : et vocem, quam audiui, sicut cithareorum citharizantium in citharis suis. 3. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia, et seniores ; et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empli sunt de terra. 4. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coquinatus : virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quoenamque erit. Hi empti sunt ex hominibus primitis Deo, et Agno. 5. Et in ore eorum non est inventum mendacium : sine macula enim sunt ante thronum Dei. 6. Et vidi alterum Angelum volantem per medium coeli, habentem Evangelium ab omnibus, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum; 7. dicens magna voce : Timet Dominum, et date illi honorem, quia venit hora iudicii ejus; et adorate eum, qui fecit celum, et terram, mare, et fontes aquarum. 8. Et aliud Angelus secutus est dicens : Cecidit, cecidit Babylon illa magna qua a vino

ira fornicationis sue potavit omnes gentes. 9. Et tertius Angelus securus est illos, dicens voce magna : Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et accepit characterem in fronte sua, aut in manu sua : 10. et hic bibet de vino irae Dei, quem mixtum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni. 11. Et fumus tormentorum eorum ascendit in secula seculorum : nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem ejus, et si quis accepit characterem nominis ejus. 12. Huius patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu. 13. Et audivi vocem de celo, dicentem mihi : Scribe : Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis : opera enim illorum sequuntur illos. 14. Et vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem Filii hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. 15. Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem : Mitte falcem tuam, et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terra. 16. Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, et demessa est terra. 17. Et alius Angelus exivit de templo, quod est in celo, habens et ipse falcem acutam. 18. Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem ; et clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens : Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vinearum terræ, quoniam maturæ sunt uva ejus. 19. Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiat vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum. 20. Et calcatus est lacus exire civitatem. et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexenta.

¶ 1. ET VIDI, ET ECCE AGNUS STABAT (1). — Joannes passim hic Christum vocat Agnum, mireque ea delectatur ob causas suas recensui cap. v, vers. 6, et quia aliud sit ad Isaïa xvi, 1 : « Emette Agnum, Domine, dominatorem terre, de petra deserti ad montem filio Sion. » Hunc enim Agnum jam emissum, et in Sion cum multis assulis sui similibus consistenter, depingit hic Joannes. *Tertio*, et maxime, quia agit hic de virginibus qui sequuntur Agnum. Hic enim sunt *zygæ*, id est casti. Christus ergo Agnus (ut hæc visione significatur) amat agnellos, agnas et agnos, amat innocentes, virgines et Martyres. Unde S. Augustinus, serm. 4 *De Innocent.* : « Agni, ait, debent innocentes, quia Agnus futurus est crucifigil, qui tollit peccata mundi. » Anæ Christus agnetes et castos : sicut ferum trahit magnes, sic Christum sua trahit Agnes. Unde ait Apollonius : « Despondi vos unuero virginem castam exhibere Christo. » II Cor. xi, 2. Hinc rursum vult Christus suos esse ovæ, ut simant se ab eo regi quasi ovæ a pastore, plene in eum resignatae. Ipsæ enim deducit velut ovæ Joseph ; » ipse est pastor ovum, de quibus ait Joannes Evang. cap. x : « Oves mee vocem meam audiunt. » Mirum est quod agni mox natu matris balatum inter ruille ovæ et matres agnoscant, statimque ad matris uberae accurrant : sic et mater

(1) Priora quinque hujus casum commata coherent cum precedente cap. Representatur chœrus eorum, qui in persecutionibus illis constantes fuerunt in professione nomine Christiani. Mons Sion hic est symbolum celestis regie : nam Sion fuit regia Davidis.

inter mille agnos suum agnoscit. Ita fideles Christi vocem internam et externam audiunt et agnoscunt. Unde et Christus ait : « Ego cognosco oves meas, et cognoscunt me mæce. » Hinc oves et agnos hos in judicio collocabit a dextris, atque secum in celum deducet : hondos vero a sinistris deturbabit in tartara. Talis fuit David et S. Paulus dicentes : « Propter te mortificare tota die, estimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus supererimus propter eum qui dilexit nos. » Tales fuerunt Apostoli, fortis ut leones, sed mitis et patientes ut agni, utpote Agni Dei filii et discipuli, qui ab eo audierunt : « He, ecce ego milto vios sicut agnos inter lupos. » *Luce* x, 3.

STABAT SUPRA MONTEM SION, — quia in Sion adiacuum erat a Salomonem templum ; hinc Sion alicorne significabat Ecclesiæ novam sub Christi ministerio, quia hoc coepit in Sion. Nam, ut prædictus Isaias cap. ii, vers. 3 : « De Sion exibit lex et verbum Domini de Jerusalem. » Sion enim habet significans *speculan*, significat tolos sanctimonias celistaten, quæ Deum jugiter respicit, intendit et contemplatur, ad eumque magnis virtutum passibus quotidie ascerbit et contendit. Sion ergo, teste S. Hieronymo, lib. I *Contra Joannizium*, nota virtutum culmæ, quod est in Sancis hisce virginibus in fine mundi, simile illi quod Apostoli adepti sunt in Sion in die Pentecostes. Cernit ergo Joannes hic Agni exercitum virginum in virtutum culmine, et in simili spiritus perfectione, qualis data fuit Apostolis et Sionis in monte Sion. Ibi enim Apostoli aliqui

primi Christiani induiti sunt virtute ex alto ; ibi sunt qui cum Divinum Spiritum intimis praecordis accepérunt, ut castitatis, paupertatis, opum mundique contemptus, charitatis, et celestis vite speculum et exemplar futuri omnibus seculis darent; ibi insuper imbuti sunt celesti robre ad Christi nomen toto orbe prædicandum, et ad vitam, si opus esset, pro eo prompte et alacriter profundendam. Eodem spiritu et virtute induentur hi Sionis virginis et martyres, cum Antichristo discriminatur.

Anagogie vero mons Sion significat Ecclesiæ in celis triumphantem, emaque hic symbolicæ ad litteram significat. Passim enim hic Joannes Sion, templum, altare, thymiana, etc., accipit in sensu anagogico, ut scilicet hic ad littoram significant celestem patriam, celum gloriarum, gratiarum actionem, latitiam et felicitatem. Nam ut ait *Psalm. LXXXIII*, vers. 8 : « Videbitus Deus deorum in Sion, » Ita S. Gregorius, lib. V *Comment. in lib. Regum*, cap. iii, ait Sion esse altissimum culmen superne felicitatis. Vidit ergo Joannes hic Agni assecandas et milites contra Antichristum, putat virgines et martyres, partam victoria triumphantem in Sion, id est in celo, mox de eorum voce subdit : « Et audivi vocem de celo. »

Queres, cur ait Joannes : « Vidi supra montem, non autem, in monte ? Respondeo, primo, ut significet quod Virginis omnem mundanæ fabricæ, sive ad virtutis communis altitudinem longe superet. » *E cœlo*, ait Ambrosius, lib. I *De Virg.*, accersit quod imitaretur in terris. Hæc (virginitas) nobes, aera, Angelos sideraque transgredientes, Verbum Dei in ipso sibi Patris inventi, etc. Elias etiam, quia nullius corporei contus fuisset permixtus cupiditatibus, inventur, ideo currit raptus ad celum. Incorrupcio enim facit proximum Deo. » Quinquo reforç et exprimit in virginibus imaginem S. Trinitatis praæ alias hominibus : Sancta enim Trinitas prima est virgo : » Pater enim est ingenitus; Filius est *zētēzō*, qui a solo Patre sine matre genitus ; Spiritus Sanctus non generatur, sed spiratur. Quare sicut uentus aurum et spiritum aspirat, non generat : ita et Pater cum Filio spirat Spiritum Sanctum, non generat. Quo circa reedæ canit B. Nazianzenus in carmine *De Virginitate* :

Prima Trias virgo est ; siquidem Pater natus anachorita. Filius est : nec enim Pater ornam traxit ab illo.

Hinc audit Nazianzenus virginitatem tantum præstare conjugio, quantum animus carni, celum terre, Deus homini præstat et antecellit. Audi et S. Gregorium, lib. V *in lib. Reg. cap. iii* : « Bene in sublimi esse virgines dieuentur, quia quod naturam humanam superreditur, in altissima virtutum culmine situm est. Unde et virgo ille dilectus Jesu, locum virginum insinuans, ait : Vidi supra montem Sion Agnum stantem, et cum eo

Matth. xxii, 30: « In resurrectione, ait, neque nubent, neque nubentur; sed erunt sicut Angeli Dei in celo. »

Hinc rursus nota Viegas: « super montem significare virgines, si virginatatem suam tueri et conservare velint, debere alterum sexum fugere, in celis, clausa et montes secedere. Nam, ut ait Tertullianus, lib. *De Veland. virgin.*: « Omnis publicatio virginis honesta, stupri passio est: quantum velis bona mente conetur, necesse est publicatione sui periclitari, dum percutitur oculis eius et mullis, dum digitis demonstrantur titillatur, dum nimis amat, dum inter amplexus et oscula assidua coalescit; si frons duratur, sic pudor feritur, sic solvit: pura virginitas nihil magis timet quam semetipsa; etiam feminarum oculos pati non vult. » Idem, libro *Cultu femininarum*: « Cum omnes, inquit, templum Dei simus, illato in nos et consecrato Spiritu Sancto, ejus templo additus et antifites est pudicitia, que nihil imundum neque profanum inferri sinit, ne Deus ille qui inhabitat, inquinatum sedem offensos derelinquet. » Virgines ergo, fugientes cum Lot incendium Sodomae, sibi sequentes illi dictum patenti illud Angoli *Genes. xix, 17:* « Salva animam tuam, noli respire post borgum, nee stes in omni circa regione; sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. » Ita Nazianzenus, *Exhort. ad virgines*: « Roete, inquit, indecis, virgo, in montibus salveris, ad Sodomam ne resperxes, ne in salis statuum obduleris. » Vide S. Hieronymus, epist. ad *Eustochium*, de *Custodia virgin.*; S. Basilium, Ambrosium, Ephrem, Nazianzenum, et quodcumque de virginitate scripturam.

Mirabile castitatis, aequa ac fuga dedit exemplum S. Pelagia, virgo Antiochenorum et martyr quindecim annorum, cuius festum colit Ecclesia 9 iulii: quam mira celebrat S. Ambrosius, lib. III *De Virgin.*, sub initium; et S. Chrysostomus duas homiliae de ejus laudibus scripsit, que extant apud Lipomanum, tom. VII; celebrat et eam S. Augustinus lib. I *De Civit.*, XVI. Quae cum sola esset domini, et a persecutoribus, id est, ut ait S. Ambrosius, « a predonibus fidei vel pudoris circumcidere si videret, absente matre et sororibus, vacua præsidio, sed Deo plenior: Quid agimus, inquit, nisi prospicimus, captiva virginitas. Moriamur, si licet, vel si nolam licet, moriamur. Jam sacrilegas aras precipitata subvertant, et accusenos focos crux restinguant. » Ergo precipitavit se ex alto, itaque in celum volavit. Hoc enim innuit ipsa dicens, « Precipitata, » et diserte asserit S. Chrysostomus. Quare mirum Baronum in *Martyrol.*, dicere, S. Ambrosium asserere eam cum malore in flumen se concesse. Hoc enim de ejus sororibus, non autem de ipsam asserit S. Ambrosius. Subdit enim: « Ast ubi detestandi persecutores eropam sibi viderunt prædam pudoris, matrem et sorores cœperunt querere. Verum illa spir-

(1) Numerus 144,000 est idem quem supra (n. 4) habimimus, et indicat insignem electorum multitudinem, sive ex *Judeis*, scil. ex Gentibus.

tudi volata jam campur, castitatis tenebant: cum subito hinc persecutoribus imminentibus, in de torrente fluvio exclusa a fuga, inclusa ad coram. Quid veremur? inquit. Ecce aqua, quis nos baptizari prohibet? Et hoc baptismus est quo peccata donantur, regna queruntur. Excepit nos aqua qua colum aperit, inferos tegit, mortem abscondit. Martyres reddit. Te, rerum Conditor, preciamur, Deus, ne examinata spiritu corpora vel unda dispersat, ne mors separat funera, quarum vitam non separavit affectus; sed sit una constantia, una mors, una etiam sepultura. Hec effata et suspense paululum, inclinco sicut quo pudorem tegerent, ne gressum impeditrent, conserts manibus tanquam choros dicent, in medium progrediuntur alveum, ubi unda torrentur, ubi profundum abruptius, illo vestigia dirigenles. Nulla pedem retulit, nulla suspendit incessum, nulla tentavit ubi figura gressum: anxius cum terra occurret, offense vado, late profundo. Videbas piam matrem modo stringentem manus, gaudere de pignore, timere de casu, ne sibi filias vel fluctus auferent. Iles tibi, inquit, hostias, Christe, immolo, presules virginitatis, duces castitatis, comites passionis. Sed quis juve miretur tantam viventibus fuisse constantiam, cunctam defuncte immobilen stationem corporum vindicaverint? non cadavera anda nudavit, non rapidi cursus fluminis voluntarum. Quin etiam, sancta mater fieri sensi carens, pietate tamen adhuc servabat amplexum, et religiosum quem strinxerat nodum, nec morte laxabat, ut que religiosis debitum solverat, pietate hæc moretetur. Nam quas ad martyrium junxerat, usque ad tumulum vindicabat. »

CENTUM QUADRAGINTA QUATUOR MILLIA. — Putant aliqui, ut S. Hieronymus, lib. I *Contra Jovinianum*, et Alazar, hoc esse eosdem cum illis totidem signatis cap. vii (1); sed longe verius est esse diversos: nam hi virginis sunt; illi fideles et sancti cujusque status, etiam conjugali; illi omnes sunt Judei, hi tam Judei quam Gentiles. Describunt ergo hic numerus, aequa ac soror, virginum, qui erit tempore Antichristi, utpote qui potentissimum vitium libidinis, ad quod tum caro, tum magis Antichristus incitat, ex tempore fortissime superarant. Hoc enim ipsa verba, ipsoque textus clare significat; nihil enim cogit nos ad allegorias, vel tropos confutare. Ita Aretas, Riberia, Viegas et alii, qui haec plane ut sonant, non de aliis quam virginibus in fine mundi futuris accepunt.

Porro Viegas censem hic numerum definitum non pro indefinite: Plures enim, inquit, in flave mundi erunt virginis quam 144 millia, ut patet ex eo quod soli parvuli e: infantes, qui unique

virgines sunt, plures erunt. Nam in sola Nineveh tempore Jone, fuerunt plusquam 120 milia parvorum et innocuentium, *Jone* iv, 11; itaque ipsum numerum centenarium putat significare universitatem infantium et paucorum virginum, qui tunc erunt: numerum vero quadragesimum significare universitatem virginum Deo dicatarum, quem erunt: denique numerum quaternarium significare universos viros et feminas, qui in senculo virginitatem tenebant. Melius magisque ad litteram Ribra putat, praesice in fine mundi fore 144 millia virginum. Quia enim alia de causa humi numerum precise ponet et definiet Joannes: eum super quadragesimum adderet quaternarium, non senarium vel octonarium, nisi quia significat precise totidem fore. Nec enim hic illa causa assignari potest que data est capit. vii. Ibi enim recensentur tantum si qui ex singulis duodecim Iudeorum tribubus erunt electi, et ex singulis numerantur duodecim milia (eo quod duodecim est symbolum universitatis, significatque omnes fidèles, qui duodecim tam Patriarcharum, quam Apostolorum sunt discipuli et filii), que in unum conflata faciunt 144 milia. Hie vero promiscue omnes virgines, tam Gentium quam Iudeorum, numerat S. Joannes.

Ad argumentum Viegas respondet hic non numerari infantes et parvulos: in haec enim virginitas non est virtus, sed conditio etatis. Hic autem recensentur virginis, qui pro virginitate contra Antichristum stabunt et decerbarunt usque ad mortem, ideoque omnes lauream virginitatis, multi etiam martyris, a Deo accipiunt. Constat enim parvulos, ut virtutis, ita et lauree virginitatis, non esse capaces.

Notat S. Cyprianus, lib. *De Habituo virgin.*, huc tantum numerari virgines masculos, non feminas; quia Joannes non ait: « Ha sunt, sed hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coniuncti; » per masculos tamen significari quoque feminas, quia femina viri portio est, et a viro sumpta.

Verum dico tam feminas, quam masculos, hic numerari. Feminis enim, utpote fragilitibus, fortior et generosior erit virginitas. In genere ergo masculino, utpote nobiliori, intelligitur feminum, quasi *an. Hierum.* Nec enim alter dicere, et utrumque simul complecti potuit Joannes. Si enim dixisset feminine: « Ha sunt, » exclusisset masculos. Non enim mares sub feminis, ut feminas sub maribus, comprehendendi et intelligi solent. Porro Ecclesia legit hec loco Epistola in festo SS. Innocentiorum: unde aliqui opinati sunt innocentes ab Herode occisis fuisse 144 milia. Sed temere: Ecclesia enim tantum haec accommodat illis, quia innocentes sunt, cura ad litteram sciat haec non ad illos, sed ad virgines futuros spectare.

HABENTES NOMEN EIUS (Agni), ET NOMEN PATRIS EJUS SCRIPTUM IN FRONTIBUS SUS. — Hec scriptura, sive character Agni opponetur characteri Anti-

christi, de quo capite precedenti, in fine. Sensu ergo est, q. d. Hi virgines, Agni assecæ, libere profitebant et vocabant se seruos, immo sponsas Christi et Dei Patris, hoc est, se non tantum fidem et religionem, sed et virginitatem perpetuam in æternum obtulisse et consecrasse Deo et Christo instar martyrum, qui sanguinem et vitam Deo consecrarent. Habet enim et easistas suum martyrum, idque difficile et leæcum.

Rursum, hi ab omnibus cognoscantur et vocabantur familiares et intimi Christo et Patri, in ejusque aula et familia esse quasi primi et principes, immo reginae, utpote sponsæ, de quibus ait Paulus II *Corinth.* xi, 2: « Despondi vos uni viro virginem eam ostendere Christo. » Est catachresis. Nec enim necessum est dicere, quod re ipsa hoc nomen frontibus virginum inscriberetur. Symbolice tamen hoo eis inscribi videt Joannes, ad significantiam hanc liberam eorum professionem quam dixi. Si quis tamen re ipsa inscribendum valde a eorum decus et gloriam, non repugnat; presentem quia character Antichristi, cui hic operatur, realis erit et visibilis, ut dixi cap. praecedenti, in fine. Vide dicta de signo crucis, quo omnes fidèles tempore Antichristi signabuntur, cap. vii, vers. 3.

Note hic rursus castitatem esse virtutem principem, regalem et divinam, ita ut virgines nominari infantes et parvulos: in haec enim virginitas non est virtus, sed conditio etatis. Hic autem recensentur virginis, qui pro virginitate contra Antichristum stabunt et decerbarunt usque ad mortem, ideoque omnes lauream virginitatis, multi etiam martyris, a Deo accipiunt. Constat enim parvulos, ut virtutis, ita et lauree virginitatis, non esse capaces.

Notat S. Cyprianus, lib. *De Habituo virgin.*, huc tantum numerari virgines masculos, non feminas; quia Joannes non ait: « Ha sunt, sed hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coniuncti; » per masculos tamen significari quoque feminas, quia femina viri portio est, et a viro sumpta.

2. ET AUDIVI VOCEM DE COELO, TANQUAM VOCEM AQUARUM MULTRARUM. — Una eademque vox et jubilos 144 milium, puta virginum, comparatur hic tribus diversis vocibus sive sonis: *prima*, sono aquarum multarum, quia sonora erat, et ex multis variisque vocibus et sonis confusa, ut aqua multe in saxa decidentes aut collise, sonores sunt, magnumque et varium edunt strepitum. *Secunda*, sono tonitru magnum, qui non tantum sonorus, sed et terribilis est, et horrendus, utpote ecclesiæ; idque *prima*, quia virginum vox celestis est, atque impetu et incestis in fine mundi terribilis erit et horrida ut tonitru. Sic disputante S. Paulus de castitate, justitia, iudicio, tremefactus est Felix Praeses incestus. *Actor. xxiv, 23. Secunda*, quia ut tonitru ex nubis collisione, et ex nube erumpendi fulminis violentia nascentur, ita

virginitas continua membrorum omnium edomatatione, ac quodam natura violentia acquiritur, et quasi tonitruum generatur. Hinc et castitas est famosissima et celeberrima, ejusque vox et fama quasi tonitru ab omnibus auditur et celebratur.

Tertio, hec vox virginum similis est sono citharae, primo, quia suavissima est, et suavisimo cantu Deum, Angelos et Sanctos demuleat. Illi enim virgines ore canendo, aque ab manus pulsando citharas, concinunt novum et inauditum in ore cantum. Ita Scipio apud Ciceronem, lib. *De Repub.*, ait civitate esse concentum. «Sicut, inquit, in fidibus et tibiis, ex cano ipso et vocibus concentus quidam tenetus est ex distinctis sonis: sic ex summis, mediis et infimis interjectis ordinibus ut sonis, moderata ratione cibitum consensu dissimiliorum concinere: et quae harmonia a musicis dicitur in canto, eam esse in civitate concordiam, arctissimum atque primum in omni republica vineulum incolumitatibus, cumque nullo pacto sine justitia esse posse,» ut refert S. Augustinus, lib. II *De Civit.*, cap. XXI. *Secundo*, sonus citharae significat virtutem omnium in virginibus consonantiam: ita S. Hieronymus in *xvi Isaiae*, vers. 11. Virginitas enim paritur abstinentia, pionentia, humiliata; alitu prudentia, fortitudine, obedientia; perfectius solitudo, silentio, charitate, oratione aliquis virtutibus: omnes enim virtutes circa virginitatem quasi excubant, ut eam tutentur, et circa eam quasi chorum agunt. *Tertio*, Rupertus: «Citharae, ait, significant pectora fidelium, in quibus per fidem musica celestis inhabitat. Fides ergo comparatur citharae, et quia sola fides ad salutem non sufficit, hinc extendi debent in ea chordae mandatorum Dei, eaque tractari et pulsari manus, id est, operari et exequendo perfici et impleri, ut integra fiat harmonia. *Quarto*, chordarum in cithara distensio et sonus significat disensionem et mortificationem carnis, que mater et nutrit et virginitas, ideoque suavisimum sonat in auribus Dei. Iba Ambertus: «Quod, inquit, citharas Dei de bestia triumphantibus habere dicuntur, sic intellige, q. d. Ipsi erant citharae Dei, lumen scilicet corda habentes dicta, et utriusque testamenti consona veritate canora. Vel certe citharas habent, voluntates scilicet carnis ligno passionis affixa. Passio enim Christi lignum est citharae; chorda vero superexcellens sanctorum sunt corpora terrenis concepientis emortia. De quibus Paulus dicit: Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum viuis et concupiscentiis. Quorum etiam vox Psalmista ait, *Psalm. xi*, 8: «Conlige timore tuo carnes meas; a judicio enim tuis timui.»

Iba et S. Gregorius, II *Moral.* XXXI, ubi explicans illu Job, cap. xxx: «Vera est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem dentium,» sic ait: «Quia organum per fistulas, et cithara per chordas sonat, potest per citharam recta ope-

ratio, per organum vero sancta praedicatione degnari. Per fistulas quippe organi, ora praedicantium; per chordas vero citharae, intentionem viventium non inconveniente accipiimus. Quod dum ad vilam aliam per afflictionem carnis tenditur, quasi extenuata chorda in cithara per intencionem admirationem sonat. Siceatur enim chorda ut congruum in cithara cantum reddat; quia et sancti viri castigant (et jejuniis siccant) corpus suum, et servitoli subiectum, atque ab infirmis ad superiora tendunt. *Hec ergo* est cithara crucis Christi, quam profiguravit cithara Davidis, quam ipse pulsans fugabat spiritum malum qui exagabat Saulen, I Reg. XVI, 23. Nam, ut ibidem ait Eucherius, et ex eo Beda et Angelomus: «Iste puer in cithara suaviter, imo fortiter canens, malignum spiritum qui operabatur in Saulo, compescuit; non quod cithara illius tanta virtus erat, sed figura crucis Christi, que de ligno et extensione nervorum mystice gerebatur, ipsaque proposito cantabatur, eaque Jane tunc demonis spiritus opprimebat: in hoc tribuens moraliter exemplum, ut fastum divitium sermone humili ad aliquod bonum provocemus; et fastum carnis mortificatione distendendo et pulsando prementes, suave castum amicos Deo canentes. Sicut enim in honoribus humilitatis, in opibus paupertatis, ita et in deficitis periclitatur castitas. Id praeter ceteris sensit et docuit S. Carolus Borromeus, qui ad servandam castitatem voluntatis omnibus bellum indicens, austeram admodum egit vitam; atque ad Cardinalem quendam scriptit, «sine pionentia et aspirante vita impossibile esse servare castitatem,» utpote quam tanopere caro, diem et mundus impugnat. Quocirca castitas dicitur a castigatione, ait D. Thomas, II II, *Quest.* CL, art. 1: «Nomen, inquit, castitatis sumitur ex hoc, quod per rationem concupiscentie castigatur, que ad modum pueri est refrenaanda,» ut patet per Philostophum, in II *Ethic.*, cap. ultim. Sicut enim pueri, quia ratione, quaarent, regi nequent, regendi et frenant sunt virga: ita et concupiscentia, quae est instar pueri, castigatione domanda est. Hoc est quod ait S. Hieronymus ad *Furiam*: «Ardentes ibi sagitta jejuniorum et vigiliarum rigore extinguenda.» Si objicias inde fore debilem, vel infirmum, respondet S. Hieronymus in *Vita sancta Paula*: «Satius est stomachus dolere, quam mentem.» Et S. Antonius apud Althanum: «Mibi, ait, credite, fratres, pertimescit Satana plorum vigilias, orationes, jejunia, voluntariam paupertatem. Quia et Christus, *Marci ix*, 28: «Hoc genus, ait, in nullo protestare, nisi in oratione et iunctio.» In *Chronico* S. Francisci, part. I, lib. VI, cap. XXXI, narratur quod quidam quiescerit a vita sancto: Cur Joannes Baptista sanctificatus in uto luit in desertum, ibique tam austera vitam egit? Respondit Sanctus: Die et tu: Cur caro recens, esto sit bona, salutis? Cumque ille diceret, ut conserva-

tur, et non corrumpatur; subiunxit Sanctus: «Ita pariter Baptista sale penitentis salvit corpus, ut illud sanctum purumque a peccato conservaret, juxta id quod de eo cant Ecclesia: «No levi saltem maculare vitum famine posset.» Axioma est S. Francisci, quod ex experientia didicisse assertabat: «Diaboli horrent et fugiant austeritatem vitae et rigorē penitentie; appropinquant vero iis qui carnem delicatē habent, eosque valide tentant et impinguant.» Ita *Chronico* Ordinis S. Francisci, part. I, lib. I, cap. XXI.

Hinc mystice Alcazar (quod tamen ipse putat esse littorale): Vox, inquit, Apostolorum fuit quasi vox a celo, tanquam aquarum multarum et tonitru magni, quia instar celestis tonitru percepiebat gratias audientium, easque prosternebat et ad Christum convertebat; vox vero fidei primitorum, qui perfecti erant et quasi Religiosi, ideoque stabant supra montem Sion, erat quasi vox citharorum. *Primo*, quia illorum omnium dulcisissima erat concordia et consonantia. *Secundo*, quia non tantum ore, sed et manibus, id est, operibus pisi et suorum, lundabat Deum. *Tertio*, quia in eruminis, persecutionibus, martyris et equales distent quasi chordae in cithara, gratias ageban Deo, quo ingens erat Dei et Apostolorum laus et gloria, atque Gentilium confusio et admiratio: hocque est canticum novum et seculis prioribus inauditus quod cantabant, nimis exultans Apostolorum, Martyrum et fidelium gloriatio in ipsius persecutio- num et cruciatum procelsis.

Hicce ergo citharodus optime convenit illud Psalmi *Psalm. XXXI*, 2: «Confitemini Domino in cithara;» et *Psalm. XLII*, 2: «Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus meus.» Talis citharodus fuit et Bonifacius Martyr, cuius festum celebrat Ecclesia 14 maii, qui cum ungulis ferreis exarnificaretur, et acuti calami et infer manuum ungues et carnes infigerantur, atque plumbeum liquefactum in os infundiretur, hec tantum ejus quasi citharantibus vox audiiebatur: «Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, Fili Dei.»

3. ET CANTABANT QUASI CANTICUM NOVUM. — *Tu* quasi non est nota similitudinis, sed veritatis et asseveracionis; hanc enim sepe apud Hebreos significat. S. Joann. cap. I, vers. 14, dicitur: «Vidimus gloriam ejus quasi unigeniti.» Ubi claram est: *tu* quasi non esse assimilativum, sed assertivum; sensus enim est, q. d. Vidimus ejus gloriam talem et tantam, qualis et quanta decebat et congruebat unigenito Dei Filio. *Secundo* et melius, S. Joannes passim hic usurpat *tu* quasi, quia non audiebat ipsas reales voces virginum in se, sed illa tantum per visionem prophetica et imaginariam, vel intellectuale illius phantasie aut menti obiecabantur et representabantur, ut videretur sibi eas audire. Phantasia enim, et magis intellectus, eminenter contineat omnes sensus et sensiones. Quocirca in intellectu idem

est videre et audire, ut ostendi Canone primo in Isaiam.

Porro canticum hoc novum est laus Dei, exaltatio et jubilus virginum ob tam rarum et insigne donum castitatis, sibi praeterea plurimis (quibus hoc negatum est) concessum. Ita S. Gregorius, III part. *Pastor*, admon. 29, Ribera et alii, «Singulariter, ait S. Gregorius, canticum Agno cantare, est cum eo in perpetuum pre eucalis fidelibus, etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi ceteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant, quia per charitatem quidem in illorum celsitudine lati sunt, quamvis ad eorum premia non assurgent.» Porro quodnam sit hoc canticum in particulari, vel in individuo, felix nos docebit experientia, cum in celo illud canemus, vel audiemus. Vere Sapiens: «Innocentia tuba est argentea.» Porro siue virginis est virtus nova et proprieta novi Testamenti, in veteri fere incognita: sic et premium ejus ac canticum erit novum. Simili modo S. Joannes charitatem mandatum vocat novum *Epist. I*, cap. II, 7. Vide ibi dicta (t).

ET NEMO POTERAT DICERE. — Videtur corrigendum *dicere*: hoc enim significat Graecum *πάντως*, quasi innat aliis Sanctos avidos esse hujus cantici, aque et laetare virginitatis, sed ad illud aspirare non posse; virginitas enim semel amissa reparari nequit. Romana tamen Biblia, S. Gregorius et alii legunt *dicere*; atque eodem reddit sensus: discitur enim canticum ut dicatur et canatur.

Memorabile est quod de S. Emerico legitimus in eius Vita apud Surium, die 4 novemboris, contra quendam ob enormia peccata, iussu Pontificis, lorica ferrata ad nudum corpus ferreas catenis astricata gestasse, donec divinitus catene dissoluerentur, et scriptura peccatorum in charta descriptorum oblitteraretur: et hunc visitasse multa Sanctorum tempa spe indulgentiae, sed frustra; tandem adisse seplerum S. Stephanum, regis Hungarie, qui eidem apparens: «Surge, inquit, amice, et Emerici filii mei monumentum, quod iuxta est, adito. Ille, quod carnis servanda integrificate precipuum apud Deum gratiam promiserit, facinorum tuorum tibi veniam impetrabit. Ex eorum enim numero est, qui non inquinaverunt vestimenta sua, sequunturque Agnum quocunque ierit, et ante thronum Dei cantant canticum novum.» Et evigilat homo, illicet ad B. Emerici sacellum se conferit, fundit ibi preces, atque opinione celerius dissiliunt ferrei nexus, charta peccatorum nullum ostendit littere scriptis vestigium.

Qui empti sunt ex terra. — Syrus: *Isti a Jesus empti sunt ex hominibus primitus Deo et Agno. Arabi: Hi sunt qui empti sunt ex hominibus primo,*

(1) Canere canticum novum est signum gaudi, *Iusti xli*, 10; *Paul. XI*, 3. Nec aliud denotare videatur hic vox novum, nisi dicas hac voce aliud ad novum Dei opus scilicet redemptions hominum.

Deo et Agno, q. d. Hi sunt qui præfio sanguinis Christi acciperunt hanc perfectam corporis et animæ puritatem, ut tunc alios ecclœsum hic agerent vitam, ideoque Dei sunt « pimittit », id est, selectissimi et gratissimi fructus et oblationes, quales in veleri Testamento erant primis frumentis. Videtur ergo Christus pro virginibus quasi gemini prefigosissimi coemendis, peculiari modo orassæ, laborasse, et prætum sanguinis sui Deo Patri obulisse, destinasse et approbasse.

HIC SUNT QUI CUM MULIERIBUS NON SUNT CONQUISTATI. VIRGINES ENIM SUNT. — Illic patet ad literam hæc sig. de propria dicti virginibus, qui erunt tempore Antichristi. Quare mysticum est, non literaliter, quod certæ Alcazari, ministræ hic virginibus appellari omine eos, qui rurum creaturam inordinata affectione se non contaminant, quicquid Christum crucem bilingulante usque ad Calvarie montem sequuntur in constanti rerum temporalium vitaque despiciunt, et divina gloria desiderio : quales erant primitive Ecclesiæ Christiani (unde illi hic vocantur *primæta*), et modo sum Religiosi, qui angelicam puritatem consecrantur, et dei præceptorum observationem cum observatione consiliorum copulant, quod est, « sequi Agnum quocunque ierit » (1).

Mysticum quoque est quod Ambrosius in cap. xi, epist. 2 ad Corinth. vers. 1, citans hunc locum ait : « In mulieribus errorem significavit, quoniam error per mulierem copit; sic et Jezabel mulierem dicit Apoc. ii, 20, proper uxorem Achab, quia zelo Baal Prophetas occidit, cum intelligatur idololatria, qua corrumputur mores et fidei veritas. Nam si, per mulieres, mulierigas, ut idoneas virgines dicto, quia corpora sua intumescunt servaruntur, exclusit ab hac gloria sanctos, quia omnes Apostoli, exceptis Joanne et Paulo, uxores habuerunt. » S. Ambrosium sequitur Hieronymus, Prado in Ezech. cap. xvii, 13 : « Illi sunt, inquit, qui cum mulieribus non sunt coniuncti; virgines enim sunt, id est Martyres, qui cultum exhibere idolis etiam cum vita dispendit recusarunt, persistenterque in fide illibata constantes. »

Illic sequuntur Actus quoconque marr. — « Sequuntur, » scilicet gressibus non tam corporis, quam animi, intellectus et voluntatis, nihilnum quasi individui, et ab eo summa dilecti, Agni comes et pedissequi, sequuntur eum in omnia gaudia celestia, que Agnum sequentibus, id est mundis corde, præmituntur; haec enim sunt gaudia Agni et agnorum, id est virginum; non autem sequuntur in gaudia leonum, aut taurorum et vitulorum jugularorum, puta Martyrum, præconum et doctorum Evangelii.

(1) Alcazari interpretationem litteralem esse, non mysticam, ut vult Noster, e contextu patet, et expresse docent Bossuetius, Allioi, Verschraeghe, etc.

Franciscus Ribera tamen hanc sequelam infilit, quoad omnia omnino gaudia et premia cœlestia : Quia, inquit, virgines ille à fine mundi etiam martyrio, doctrina aliquæ virtutibus excellent; quicquid omnium gaudia et premia accipient. Sed esto hoc da multis verum futurum sit, tamen S. Joannes hic proprio loquitur tantum de ipsa virginitate ultimorum virginum, ejusque premio; a sola enim virginitate eos commendat.

Melius ergo Viegas et Alcazar censemant hanc sequentur Agnum quocunque ierit, non alius significari quam quod Agnus virginibus nito detectur, ita ut eos a suo latere nunquam velit discedere, sed eum contulerit et sequatur quaqueversus; perinde ac regnum virginem et sponsam comitantur virgines primaria et nobilissima, juxta illud Ps. xlv : Astill regina a deo tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Et : « Filie Tyri in numeribus, etc. Adducunt regi virginis post eum, proxima ejus affterent tibi. Afferentur in letitia et exultatione, adducuntur in templum regis. » Sic enim regna omnem suam voluptam, collouquio et consolacione habet in suo puellarum gyneco, quod propter eam squalat instar chor; ita eamdem habet Christus in suo virginum cœta. Rursum, sicut musici sequuntur principem, miroque concentu eum dumlevent, eisque sunt in deliciis: Ita et virgines Christo. Sunt enim ipsi citharidi Christi, qui cithorizantes in citharis suis, uti dixi vers. 2, mirifico eum oblectant. Denique sicut sponsa sponsi, ita virginies comitantur Christum: sunt enim sponsae Christi; ut ait Apostolus II Corinth. xi, 2. Christus ergo amat virginis, itaque oblectant, uti sponsus sponsa.

Pulchre S. Augustinus, lib. De S. Virginitate, cap. xxvii : « Quo pntamus, ait, hunc Agnum in quo salus et prata? ubi, credo, sunt granima gaudia, non gaudia seculii hujus vana, insania mendacia: ne gaudia qualia in ipso regno Dei entarris non virginibus erunt, sed a enterritorum omnium gaudiorum sorte distincta. Gaudium virginum Christi de Christo, in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, proper Christum. Nam sunt aliis alia, sed nullis talia. » Ita in hæc, « sequuntur Agnum, quia et Agni earo utique virgo. Hoc enim in se retinuit nucleus, quod matre non abstulit conceptus et natus. » Et cap. xxix : « Videbit vos cietera multitudine fideliuum, quoniam Agnum ad hoc sequi non potest: videbit, nec invidebit; et collatentur wobis, quod in se non habet, habebit in vobis. Nam et illud canonicum novum proprium vestrum dicere non poterit, audire autem poterit, et dicitur vestro tam excellenti bono. » Addit cap. li : « Non custodit bonus virginalis, nisi Deus ipse qui dedit, et Deus qui charitas est. Custos ergo virginitatis charitas, locus autem hujus custodis humilitas. Ibi quippe habitat qui dixit, super humilem et quietum, et

lementem verba sua requiescere spiritum suum. Facilius sequuntur Agnum, et si non quoconque ierit, certe quoque poterint, conjugati humiles, quam superbientes virgines. Tertullianus, lib. I ad Uxorem, de virginibus loquens : « Deo, inquit, speciose suna pueræ, cum illo vivant, cum illo sermocinantur: illum diebus et noctibus tractant, orationes suas velut doles Dei assignant: ab eodem dignationem, velut numerus maritalia, quotiescumque desiderant, consequuntur. Sic veterum sibi bonum Domini occupaverunt, acjum in terris non nubendo, de familia angelica depuluntur. » S. Bernardus ad sororem De modo bene vivendi, serm. 12 : « Si, inquit, Christum tota mente secuta fueris, et eum tota mente dilexeris, absque ulla dubitatione cum eo in celesti patria gaudebis, et eum cum sanctis virginibus, quoconque ierit, sequeris. Si eum omni devotione Christo adhaereras, et ad eum die ac nocte suspiraveris in hoc presenti seculo, sine dubio cum eo exultabis in cœlesti palatio, atque inter virginum choros cantabis illi dulces hymnos, sicut scriptum est: Qui pascis inter lilia septus choreis virginum, sponsas decorans gloriam, sponsisque redditis premia. Quocunque pergit, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes curvantur, hymnusque dulces personant. » Unde subdit: « Obscero te, dilecta soror, ut nullam preter Christum sentias dulcedinem, nullum preter Christum queras amorem, et nullam preter Christum diligas pulchritudinem. » S. Hieronymus, tom. II, epist. 41: « Frustrar, ait, ille virtutu corona, et ob quotidiana martyrii statu Agnum sequatur. » Ex hoc loco virginitas in emblematis pingitur quasi juvenula pallida, macilenta, oculis decoris, coronam et floribus capite gestans, candida sindone amicta, letitiam vultu preferens, cithara manu pulsans, sequens Agnum in medio prati.

Ita S. Clemens Ponifex, Domitianus Imperatoris cognatus, perpetua virginitatem coluit, uti docet S. Ignatius, epist. ad Philadelph. Idem candide mire extulit, aliquo docuit, ut patet ex ejus Epistolis encyclicalis, et testatur Epiphanius, heres. 30. Quapropter ejus exemplo et horatu S. Flavia Domitilla, nepis et ipsa Domitianæ, quam Aurelianæ desponsam, S. Clemens virginem Deo consecravit; Euphrrosyna, Theodora et aliae nobilissimas virgines illustræ pro fide et virginitate martyrum obierunt. Quocunque Clemens a Traiano Imperatore in Chersonesum relegatus, cum plurimos Christianos eo pariter ad metallæ damnatos, et tropæ aquæ labentes invenisset, pro his precibus fundens, vidit agnum stantem, qui dexterum pedem levavit, velut S. Clementi locum fontis indicans. Ergo Clemens ad locum in quo agnus staret accedens, parvoque ictu locum qui erat sub pede agni pulsans, mox fontem pulcherum efficit, qui magno impetu effusus fecit flumivm; ex quo omnes Christiani tunc at deinceps sicut

Translit ad sponnam tribus exornata coronam.

Et illud :

Dulce signum charitatis,
Dum amor castitatis
Cor mutat in virginitate.

Que proinde ex hoc corde Christi igneo in suis Epistolis ardentes Christi flamas in omnes ejaculatur, atque in omnibus non aliud facit, quam ut Pontifices, Cardinales, Prelatos, Principes, Urbes, Doctores, etc., ad quos scribit, inflammet amore Christi, ad ejusque perfectam sequentiam incitat et exstimate; quem proinde crebro agnatum nuncupat, ideoque singulas Epistolas incepit pariter et concludit: « In Iesu dulci, Jesu amore. »

Moraliter S. Bernardus, serm. 4 super Missus est: « Utrisque, ait, stupor, utrinque miraculum: et quod Deus femina obtemperet, humilias absque exemplo; et quod Deo femina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus virginum singulariter canitur, quod sequuntur Agnum quocumque ierit: quibus verae laudibus dignam judicas (B. Mariam) que etiam prae? Disce, homo, obedire; disce, terra, subdi; disce, pulvis, obtemperare; erubescere, superbe cinis. Deus se humiliat, et tu te exaltas? » Et infra: « Sequitur Agnum coquintatus humilius, sequitur et virgo superbus; sed neuter quocumque ierit: quia nec ille ascenderet potest ad mundiam Agni qui sine macula est, nec is ad ejusdem mansuetitudinem descendere dignatur, qua scilicet non coram tondente, sed coram occidente se obmutuit. Attamen salubriter elegit sequendi partem in humiliate peccator, quam in virginitate superbus; cum et illius immundus sui humilius satisfactio purget, et hujus pudicitiam superbia inquiet. »

Denique suis hisce verbis ad Christum Agnum in celum evocavit noster S. Joannes. S. Eduardum, regem Anglorum, anno Domini 1066. De quo audi Alredum, Abbatem Cisterciensem (qui floruit anno Domini 1164), in Vita eius. S. Eduardus « nulli petenti in nomine S. Joannis Evangelista aliquid denegabat; hunc enim post Apostolorum principem arietus diligebat. Unde contigit, quod quidam peregrinus, absentia camerario, in nomine S. Joannis Evangeliste importune a rege eleemosynam postularet. Cul Rex pretiosum annulum, cum nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit post haec duos Anglicos ad adorandum Salvatoris sepulcrum Hierosolymam proficiunt. Qui die quadam a publica strata declinantes, deixa queque scatit sunt; et sole ruente, nox obscura adducta est. Et cum nescirent quid agerent, quo se verterent, apparuit eis sexen quidam venerandus, qui eos ad civitatem reduxit. Suscepimus autem hospitio mensa paratur, lautissimeque refecti dant membra quieti. Mane autem facto egressi milis de civitate, ait sexen: « Viri fratres, cum summa prosperitate vos repatriavimus non dubitatis; quosdam prosperum iter faciet vobis Deus, et ego ob amorem regis vestri, in omni via firmabo vos oculos meos. Ego enim sum Apostolus Christi Joannes, qui regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione

complector. Hunc ergo annulum, quem mihi habitus peregrino apparente urbuit, reportare, denuntiantes ei oblitus sui instare diem; quem infra sex menses visitans visitabo, ut mecum sequatur Agnum quocumque ierit. His diebus, disparui; et illi ad patriam prospere redende, quem videbant et audierant, regi seriatim rebuletur. »

III. EMPII SUNT (quomodo empti sunt dixi in fine vers. 3) **EX HOMINIBUS PRIMITIVE DEO ET AGNO.**

Primo, quia virginitas quasi primitas Deo gratissimas obtulerunt. Sicut enim primi fructus sui novitate sapidissimi et gratissimi sunt, ita et virginitas Deo. Alludit ad Jeren. cap. II, vers. 3: « Sanctus Israel domino, primis frugibus ejus: omnes qui devorant eum, delinquunt. » Sicut enim Israel pro omnibus Gentibus fuit electus, et dilectus Deo, etsi oblatus quasi primitas, ut esset populus primus fidelis et sanctus: ita ex omnibus Christianis virginibus, quasi primitas nobilissima Deoque acceptissima, secernuntur et differuntur.

Secundo, sicut per primitas frugum Deo oblatas, reliqua fruges omnes censebantur Deo oblatas, ac ab eo beneficite, ut patet Proverb. m. 9, ubi dicuntur: « Honora Deum de tua substantia, et de primis omnium frugum tuarum da ei, et implaborunt horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. » Ita pariter per virgines quasi primitas Deo oblatas, Deus totis earum familiis, totique Ecclesie benedicit et beneficiat, eas fecundando, bonisque temporaliis et spiritualibus augendo. Unde S. Ambrosius, lib. III de Virginitate, docet ubi multe sunt virgines, ibi conponit esse fecundiores. »

Praelore S. Hieronymus, lib. I contra Jocinianum, qui conjugium aquabat virginitas: « Si virginis, inquit, primitate Dei sunt; ergo vidue et in matrimonio continentes erunt post primitas, id est in secundo et tertio gradu: nec prius perditus populus salvari poterit, nisi tales hostias castissima Deo obluerint, et immaculatum Agnum purissimis victimis reconciliaverint. »

3. ET IN ORE BORUM NON EST INVENTUM MENDACIUM. — Quia ab heresi et idolatria (quae sunt mendacia perniciissima contra Deum Dejuge cultum, queque maxime vigebunt tempore Antichristi) longissime abiurunt. Ad haec enim proxima dispositio est licentia carnis et libido, que uti Salmonem ad idolatriam, III Reg. xi, 1, impulit, ita hodie multos ad heresem et infidelitatem impellit, et plures in fine mundi impellet. Sicut ergo qui carnem et veneni indulgent, facile in hereziam labuntur: ita virgines qui vittis carnis resistunt, ab ea sunt eruntque remoti.

Secundo, virginum deus est sinceritas et veritas, ipsaque virginitas hunc candorem secum affert, quia cum unum Deo placere studeat, non est cur hominum favores blandire, mendacis, fucis et dolis sibi concilient; ut de illis merito dicitur id quod Christus dixit de Nathanaele,

Jean. i, 47: « Ecce vere Israelita, in quo dolus non est. » Sicut ergo vulgo dicimus, Ostende mihi mendacem, ostendam tibi furem; mendacum enim comitator fortum; fures enim sua furta mendacis celant et tenuerunt: ita parvus si dubium de cuiuspiam castitate occurrat, dicas: « Ostende mihi mendacem, ostendam tibi incepsum: ostende mihi veracem, ostendam tibi castum. Hinc Arabicus verit, et non invenitur quid de mendacio in ore eorum. »

SINE MACULA (græco: ἀμάρτια, id est, inculpati, irreprehensibles) **ENIM SUNT ANTE THRONUM DEI.** — **Tamen** dat causam precedentem, cur scilect in ore eorum non sit inventum mendacium, ac consequenter sint electi in primis Deo et Agno, quia nimur fuerunt et sunt puri et immaculati, quia vita egerunt virginem et angelicam sine macula. Macula intellegræ graviorem, quia illis objici possit, v. g. mendaci, libidinis, etc. Nam aliqui nemo hanc vitam transigit sine labe et macula aliqua ventiali. « Si enim dixerimus quidam peccatum non habemus, ipsi nos sedequimus, » ait Joannes, epist. I, cap. I, vers. 8.

Nota hic dictum epitheta et elegia virginum. **Primo**, vers. 1, quod cum Agno sunt supra montem Sion. **Secundo**, quod habeant nomen Agni et nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. **Tertio**, vers. 2, quod sim citharoedi Dei, sed sonori ut tonitru. **Quarto**, vers. 3, quod soli cantent canonicum novum coram throno Dei, quatuor animalibus et 24 senioribus. **Quinto**, quod empti sint de terra. **Sexto**, vers. 4, quod cum mulieribus non sint conquinati: virgines enim sunt. **Septimo**, quod sequuntur Agnum quocumque ierit. **Octavo**, quod sunt primis Deo et Agno. **Nono**, vers. 3, quod in ore eorum non sit inventum mendacium. **Decimo**, quod sine macula sunt ante thronum Dei.

Hinc similia elegia multis virginibus data legimus. Ita S. Agathæ hoc epitaphium posuerunt Angelis: « Memento sanctam, spontaneam, Deo honorem, et patriæ liberationem. » Ita Proceres Polonii nomine tollus regni B. Stanislasi Koskia hoc elegiunt, quasi vite compendium, statuerunt: « Juveni cassissimo, nobili humillimo, diviti pauperi, rerum humanarum contemplatori, suique ipsius victori accerimmo, etc., qui a pueri Jesum eum ejus matre ægrotans merui visitari, et a duobus Angelis, presente S. Barbara Martyre, cali pane refici. Qui desiderio vite perfecte generis nobilitatem, amplissimas facultates negligens, Societas Iesu nomen dedit; in eaque religiosis instituti tenacissimus, discipline exacta brevi exemplar factus, ad premia strenue certantibus promissa anno etatis 16, Christi 1368, die 14 augusti, preter omnium spem (morte sua predicta) citius evocatus, Poloniam nascentem, Ordinem Religiosum vivens, Romanum, et inde oculum petens, sua gloria illustravit. Ut gloriam admirandorum post mortem operum a Clemente Papa VIII, Beati appellazione donatus, a Paulo V, publica imaginis

seilicet S. Joannes, volat per medium colli, quia instar aquile res divinas perspexit, atque ad ipsam Sanctissimam Trinitatem elevavit, dicens:

« In principio erat Verbum, » etc. Rursum, volat per medium colum, ut ab omnibus videri et audiari possit. Hic habet Evangelium aeternum, quia predicavit et scripsit Evangelium, id est le-tissimum nuntium, de prostrato diabolo, deque felicitate et gaudio aeternis, quia Deus promisit aeternitatem eo; ita scilect ut non timeant Domitium, nec tormenta, nec mortem, sed unum Deum. Porro in eo quod clamat: « Quia venit hora iudicii eius, » non intelligit iudicium extremum, sed illud de quo Christus, Jean. xi, 31: « Nunc iudicium est mundi, nunc principes huius mundi ejicietur foras. » Christus enim primo suo adventu demoneum ex sua injusta possessione, id est Gentibus, extorbavit: tuncque fuit iudicium, græco: ζητεῖ, id est, dies quasi decretaria morbi et mortis, id est expulsions diaboli. **Secundus Angelus**, puta Paulus, canit Babylonis, id est Roma Ethnica et Romani Imperii Ethnæ, ruinam, cum cepit regnare Constantinus et posteri Christiani; hoc enim Paulus predixit II Thess. ii, 7, dicens: « Mysterium jam operatur iniqualitas; tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. » **Tertius Angelus** est S. Petrus, qui æque ac Ange-